

ईन्द्रावती गाउँपालिकाको नवौँ गाउँसभामा गाउँपालिका अध्यक्ष श्री वंशलाल तामाङले पेश गर्नुभएको ईन्द्रावती गाउँपालिकाको आ.व ०७८।०७९ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम मिति २०७८/०३/१०

आदरणीय कार्यपालिका सदस्यज्यूहरू,
सम्मानित सभाका सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरू,
उपस्थित महानुभावहरू ।

सर्वप्रथम ईन्द्रावती गाउँपालिकाको गरीमामय गाँउ व्यवस्थापिकाको सम्मानित नवौँ गाँउसभामा यहाँहरूलाई हार्दिक स्वागत एवं अभिवादन व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

मुलुकमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापना पश्चात् २०७२ असोज ३ गते जारी नेपालको संविधान (२०७२) मा व्यवस्था भए बमोजिम तीनै तहको सरकार गठन भई आ-आफ्नो जिम्मेवारी वहन गरिसकेका छन् । हामीले स्थानीय तहको सरकारका रूपमा कार्यभार सम्हालेको चौथो वर्ष पुरा गरी पाँचौँ वर्षमा प्रवेश गरी सकेका छौँ । देशमा भएको राजनैतिक परिवर्तनको अध्याय समाप्ती पश्चात सामाजिक न्याय, सुशासन र आर्थिक, सामाजिक रुपान्तरण र सम्वृद्धि प्राप्तिको दिशा तर्फ अगाडि बढ्न आधारशिला तयार भएको छ । आजको यस उपलब्धि प्राप्तिका लागि मुलुकको विभिन्न कालखण्डमा भएका प्रजातान्त्रिक तथा लोकतान्त्रिक आन्दोलन ऐतिहासिक जनक्रान्ति र जनआन्दोलनमा थुप्रै नेपालीहरूले त्याग र बलिदान गर्नु भएको छ । सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात सहिदहरू प्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली सहित उच्च सम्मान प्रकट गर्न चाहन्छु ।

हामी यस गाउँपालिकाको गरिमामय गाँउ व्यवस्थापिकाको सम्मानित नवौँ गाँउसभा सम्पन्न गर्न गइरहेकाछौँ । यस गाउँपालिकाले ऐतिहासिक, धार्मिक पर्यटन, एग्री टुरिजमको प्रचुर सम्भावना बोकेको छ । हामीले यस गाउँपालिकाको विशेष गरी सबै प्रकारका भौतिक पूर्वाधार विकास, सामाजिक विकास र आर्थिक विकासलाई समान विधिबाट अगाडी बढाउँदै, सुशासन सहितको समृद्धि प्राप्तिको अठोटका साथ अगाडी बढ्दैछौँ । यिनै तथ्यलाई आत्मसात गर्दै यस गरिमामय गाँउ व्यवस्थापिकाको सम्मानित नवौँ गाँउसभामा आगामी आर्थिक वर्ष २०७८/२०७९ को नीति तथा कार्यक्रम र त्यसलाई लक्षित गरी प्रक्षेपण गरिएको आय र व्ययलाई अनुमोदन गर्दै सम्पन्न हुनेछ भन्ने अपेक्षा सहित ईन्द्रावती गाँउपालिका स्थानीय तहको सरकारको नीति तथा कार्यक्रम सम्मानित सभा समक्ष पेश गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

हालको अवस्था :

स्थानीय तहको निर्वाचन सम्पन्न भई स्थानीय तहको सरकार गठन भएको ४ वर्ष पुरा भएको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, वित्तीय हस्तान्तरण सम्वन्धी मार्गदर्शन लगायत ऐन कानूनहरू प्राप्त भएका छन् । अन्य आवश्यक ऐन, कानूनहरू तयार भई आउने क्रममा छन् । स्थानीय तहले पनि संविधानले दिएको अधिकार प्रयोग गरी आवश्यक आन्तरिक ऐन, नियमावली र कार्यविधिहरू निर्माण भई कार्यान्वयनमा ल्याई सकिएको र आवश्यक अन्य कानूनहरू निर्माण भईरहेको जानकारी गराउँदछु ।

ऐन कानून समयमा प्राप्त हुन नसक्नु, साभ्ना अधिकारको सूचि कार्यान्वयनको आधार तयार हुन नसक्नु, दरबन्दी अनुसार पर्याप्त कर्मचारी प्राप्त नहुनु, स्थानीय तह संचालनका लागी पर्याप्त बजेट, श्रोत र साधन प्राप्त नहुनु जस्तो असहज अवस्थालाई पनि सहज बनाई जनतासंग प्रत्यक्ष सम्वन्ध राख्ने स्थानीय सरकारको अनुभूति गराई सुशासन सहित समृद्धिको बाटोमा अगाडी बढनुपर्ने आजको मुलभूत आवश्यकता रहेको अवगत गराउँदछु ।

हाल विश्वमा कोभिड-१९ कोरोना भाइरसको महामारी फैलिएका कारण विषम परिस्थिती सृजना भएको यँहाहरूलाई अवगत नै छ । यस महामारीबाट हाम्रो मुलुकलाई बचाउन संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय सरकार र मातहतका निकायहरू, सामाजिक संघ संस्थाहरू, गैह्रसरकारी निकायहरू लागि परेको यहाँहरू माझ विदितै छ । यसै क्रममा ईन्द्रावती गाउँपालिकामा पनि सर्वदलिय र सर्वपक्षिय रुपमा समन्वय गर्दै स्वास्थ्यकर्मी, सुरक्षाकर्मी, संचारकर्मी,

सामाजिक संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरूसँग सहकार्य र समन्वय गर्दै हामी सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिहरू, पालिका परिवार कोरोना नियन्त्रणको अभियानमा निरन्तर लागि रहेको यहाँहरूलाई जानकारी गराउन चाहन्छु । यस गम्भिर परिस्थितिमा पनि आफ्नो स्वास्थ्यको पर्वाह नगरी अग्रपंक्तिमा रहेर स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्नुहुने स्वास्थ्यकर्मीहरू, सुरक्षा व्यवस्थापन गर्नुहुने प्रहरी सुरक्षाकर्मीहरू तथा कोरोना जोखिम नियन्त्रणका लागि क्रियाशिल रहनुहुने सम्पूर्ण जनप्रतिनिधिज्यूहरू, कर्मचारी, सहयोगी दातृ निकाय, सामाजिक संघ संस्थाहरू तथा सम्पूर्ण जनसमूदायलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

महामारीका कारण भएको निषेधाज्ञाले, विकास निर्माणका काम, सामाजिक क्षेत्रका अभियान, आर्थिक क्षेत्रमा पूर्ण प्रभाव पर्नुसँगै सिङ्गो मानव जिवनयापनमा नै गम्भिर समस्या उत्पन्न भएको छ । यस असहज परिस्थितिलाई सहज बनाउन, कोरोनाको प्रभाव न्युनिकरण गर्न, गाउँपालिकाले सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू संचालन, हेल्थ डेस्क निर्माण, आवश्यक स्वास्थ्य सामग्री र उपकरणको व्यवस्था, १५ शैयाको कोभिड केयर सेन्टरको निर्माण, बाहिरबाट आउने व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क संकलन र निगरानी, स्वास्थ्य मापदण्ड अपनाउँदै कोभिड खोप लगाउने व्यवस्था, कोभिड एन्टिजेन परीक्षणको व्यवस्था तथा पि.सि.आर परीक्षण गराउने व्यवस्था, ३ वटा एम्बुलेन्सबाट कोभिड बिरामी ओसार पसार गर्ने व्यवस्था, बिरामीहरूको आत्माबल बढाउन परामर्श सेवा प्रदान गरिएको जानकारी गराउन चाहन्छु । ईन्द्रावती गाउँपालिकामा हालसम्ममा २४८ भन्दा बढी संक्रमित भई ६ जनाको मृत्यु भएको यस संवेदनशिल अवस्थामा मृतकहरूप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली, परिवारजनप्रति समवेदना र संक्रमित बिरामीहरूमा शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु ।

चालु आर्थिक वर्षको प्रगतिको समीक्षा:

ऐतिहासिक राज्य पुनसंरचना पछि तीन तहको सरकारको परिकल्पना अनुसार ईन्द्रावती गाउँपालिकाको स्थापना भएको हो । गाउँपालिकाको स्थापना पछि निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूले नयाँ अनुभवको साथ स्थानीय तहको शासन संचालन भैरहेको छ । सिमित श्रोत र साधनको बिच सरकार संचालनमा समस्याहरू आइरहे पनि गाउँपालिकाले विकासको मार्गचित्र तयार गरी अगाडी बढिरहेको छ । यस गाउँपालिकाले गाउँपालिकाको विकासका लागि दीर्घकालिन वृहत गुरुयोजना निर्माण गरि लागि परेको छ । “ईन्द्रावती समृद्धिको आधार शिक्षा, कृषि, स्वास्थ्य, पर्यटन र पुर्वाधार” भन्ने मूल उद्देश्य राखि त्यसलाई लागू गर्ने तर्फ अग्रसर भइरहेको छ ।

गाउँपालिकाले गाउँपालिकाको केन्द्रसम्म आउने तथा गाउँपालिकाको केन्द्रबाट वडा केन्द्रसम्म जाने सडकहरूको स्तरोन्नती गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिरहेको छ । ईन्द्रावती चक्रपथलाई निरन्तरता दिईनेछ । गाउँपालिका सडक गुरुयोजना अनुसारको मापदण्ड, सडक सिमा कार्यविधि तयार गरि लागू गरिनेछ । गाउँपालिकाको गौरव एवं वडाको गौरवका योजना पहिचान तथा कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ । डौटेडाँडा गैटार सडक खण्ड २ कि.मी. र ज्यामिरेमाने नवलपुर खण्ड ६.५ कि.मी. कालोपत्रे गरिने छ ।

यस गाउँपालिकामा वडा नं. १ देखि १२ सम्मको वडामा रहेको खानेपानी समस्या हल गर्नको लागी ईन्द्रावती वृहत खानेपानी आयोजनाको काम संचालन भैसकेको छ । गाउँपालिकाले आफ्नो पालिकाभित्रका हरेक नागरिकलाई स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध गराउने अठोटका साथ वडाभित्र रहेका खानेपानीका मूल मुहानहरूलाई संरक्षण गर्दै “एक घर एक धारा” को अवधारणा अनुसार स्वच्छ खानेपानी वितरण गर्ने कार्यक्रम अगाडी बढिरहेको जानकारी गराउँछु ।

पर्यटन विकासको प्रचुर सम्भावना बोकेको जलवायु सम्मेलन आयोजना भएको गुफाडाँडा यसै गाउँपालिकामा पर्दछ । यसैगरी प्रचुर प्राकृतिक महत्व बोकेको नौलिङ्ग महादेव, बुद्ध रिक्कीएशन पार्क, रानी ओढार, चिल्डेन पार्क, बुढिचौर लगायतका क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । कृषि र पर्यटन मार्फत आर्थिक समृद्धितर्फ अगाडी बढ्नका लागि महत्वपूर्ण अभियान अगाडि बढाइनेछ । आधारभूत स्वास्थ्य सेवा जनताको नैसर्गिक अधिकार भएको हुँदा यस गाउँपालिकाले सबै वडामा आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको लागी स्वास्थ्य इकाईहरू स्थापना गरी संचालनमा ल्याइएको छ । १५ शैयाको नवलपुर अस्पतालको भवन निर्माण कार्य शुरु गरिएको छ । शिक्षा नै विकासको प्रमुख आधार भएको हुँदा बालबालिकाहरूलाई शिक्षामा पहुँच बढाउन तथा विद्यालयमा विद्यार्थीहरू टिकाइ राख्नको लागि शिशु कक्षादेखि ५ सम्मका सम्पूर्ण विद्यार्थीहरूलाई दिवा खाजाको व्यवस्था गरिएको छ । गाउँपालिका भित्र श्री ऐंसेलुखर्क मा.वि.लाई कृषी प्राविधिक विद्यालयको अनुमती प्रदान गरी पठनपाठन शुरु गरिएको छ । गाउँपालिकाबाट

नमूना विद्यालय छनौट गरी प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । आधारभूत तहको परीक्षामा उत्कृष्ट हुने विद्यालयलाई प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्थाको शुरुवात गरिएको छ । विद्यालयमा अपुग रहेको शिक्षक व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाले आफ्नै स्रोतमा करारमा शिक्षक दरबन्दीको व्यवस्था गरेको छ भने विभिन्न संस्थाहरूसँगको साभेदारीमा समेत थप शिक्षकको व्यवस्थापन गरेको छ ।

गाउँपालिकाको आर्थिक आर्जनको प्रमुख स्रोत कृषि र पशुपालन भएको हुनाले त्यसलाई प्रवर्द्धनको लागी कृषकहरूलाई अनुदानको व्यवस्था गरिएको छ । खाली रहेको जमीनलाई उत्पादनशिल क्षेत्रमा प्रयोगमा ल्याउन गाउँपालिका भूमी बैंकको स्थापनामा जोड दिईनेछ । त्यसैगरी वडा नं. १ मा फलफूल खेतीको पकेट क्षेत्र, वडा नं. २ र ३ मा लप्सी उत्पादनको पकेट क्षेत्र तथा वडा नं. ४ लाई अदुवा र बेसार उत्पादनको रुपमा विकास गरिनेछ । वडा नं. १०, ११ र १२ मा जग्गा चक्लाबन्दी गरी सामुहिक खेती तथा मकैजोन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा विकास गरिनेछ । वडा नं. ७ मा प्रदेश सरकारसँगको साभेदारीमा ५०० मेट्रिक टन क्षमताको शीत भण्डारको निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याईने छ । यस गाउँपालिकाको अन्य वडाहरूमा पशुपालन तथा कृषिमा आत्मनिर्भर रहेका कृषकहरूलाई थप टेवा पुग्ने गरी कृषि तथा पशु अनुदान प्रदान गरिने छ । पशुपालक कृषकहरूको लागी दूध उत्पादन सहकारी मार्फत प्रति लिटर रु. २ रुपैयाँ अनुदान दिने व्यवस्था गरिएको छ । लक्षित वर्गहरूको आर्थिक उन्नती गर्नको लागी गाउँपालिका स्तरीय समन्वय समितिहरू गठन गरी उनीहरूको निर्णय र माग अनुसार कार्य अगाडी बढाइएको छ । गरिब तथा विपन्न परिवारको छनौट गरि अनुदान तथा आयमुलक तालिमहरू प्रदान प्रविधि हस्तान्तरण गरिएको छ ।

गाउँपालिका स्थापना भएको छोटो समयमा गाउँपालिकामा स्थापना गरिएको स्वास्थ्य इकाइहरू आफ्नो भवनबाट संचालित हुँदै आएका छन् । गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयहरू पनि यस आ.व. बाट आफ्नै भवनमार्फत चलाउने लक्ष्य लिइएको छ । यसै गाउँपालिकाले आफ्नो आम्दानिका स्रोतहरू बढाउन अध्ययन गरी करका दायराहरूलाई व्यवस्थित गरिएको छ ।

चालु आर्थिक वर्षको २०७८ असार ८ सम्मको प्रगतीको मुल्यांकन गर्दा हालसम्म पुँजिगत तर्फ ५८ दशमलव ४ प्रतिशत अर्थात २७ करोड २१ लाख १ हजार रकम खर्च भएको देखिन्छ भने चालु तर्फ ६६ दशमलव ५५ प्रतिशत अर्थात २७ करोड ५७ लाख ७१ हजार रकम खर्च भएको देखिन्छ । चालु र पुँजिगतको खर्च प्रतिशत औषतमा ६२ दशमलव २२ प्रतिशत हुन आउँदछ । यो खर्चको आधारमा र योजनाहरू द्रुत गतिमा कार्यान्वयन भइरहेको अवस्था हेर्दा आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा पुँजिगत तर्फ करिब ८० प्रतिशत भन्दा बढि प्रगति हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

सम्मानित सभाका सदस्यज्यूहरू,

हाल आएको कोरोना महामारीबाट भौतिक र समाजिक दुरी कायम गरी सुरक्षित रहन स्वस्थकर उपभोग्य वस्तुको उत्पादन र उपभोग, श्रम र उत्पादन सम्बन्धसँग मानव जिवनलाई जोड्ने एक मात्र उपाय गाउँको बसाई भएको ठहर गरी विदेश गएका वा बाहिर शहरमा रहेका व्यक्तिहरू गाउँ फर्कने क्रम बढ्दो छ । उनीहरूलाई कृषि, पशुपालन र तत्जन्य उद्यममा जोड्न आवश्यक प्रोत्साहन सहित सो क्षेत्रसँग सम्बन्धित पुर्वाधार क्षेत्रमा आवश्यक सहयोग पुऱ्याउन जरुरी रहेको छ ।

लकडाउनका कारण शिक्षा क्षेत्रको सम्पूर्ण कार्य ठप्प छ । हाल राज्यले अगाडि सारेको कार्य विधिअनुसार क्रमशः विद्यार्थीहरूलाई शिक्षक वा दक्ष जनशक्ति मार्फत सहजिकरण गरी पठन पाठनमा जोड्ने वैकल्पिक विधिहरू मार्फत अगाडि बढ्न जरुरी देखिन्छ । राज्यले यसै असार महिनाबाट नयाँ शैक्षिक शत्रु सुरु गर्ने घोषणा गरेकोले विद्यार्थी अभिलेखिकरण कार्य शुरु गरिएको छ । साथै संघीय सरकारले लकडाउनको स्वरुपलाई परिमार्जन गर्दै लगेको छ । महामारीबाट बच्न र बचाउन जरुरी गरिएका सूचक र विधिहरूलाई पूर्णपालन गर्दै, विकास निर्माणका कार्यहरू विभिन्न उद्यमहरू कृषि तथा पशुपालन आफ्नो क्षेत्रका नियमित कार्यहरू गर्दै जिवनयापनलाई सहज बनाउँदै अगाडि बढ्नु पर्ने आवश्यकता छ । वृद्धवृद्धा र असहाय परिवारलाई सहयोग पुऱ्याउँदै बाँकी राहतका कार्यक्रमहरू श्रमसँग जोडेर लग्नु पर्ने आवश्यकता जरुरी रहेको छ ।

दीर्घकालीन सोच:

“ईन्द्रावती समृद्धिको आधार शिक्षा, कृषि, स्वास्थ्य, पर्यटन र पूर्वाधार”

लक्ष्य:

“आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक तथा पर्यावरणीय रूपमा सफा, सुन्दर, समुन्नत तथा समृद्ध ईन्द्रावती गाउँपालिकाको निर्माण” गर्ने ईन्द्रावती गाउँपालिकाको लक्ष्य हुनेछ।

प्राथमिकताका क्षेत्रहरू:

१. ईन्द्रावतीको समृद्धिको लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, पर्यटन, पूर्वाधार विकास, उद्योग तथा व्यवसायको प्रवर्द्धन र आर्थिक विकास,
२. दिगो विकासका लागि योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा सरोकारवालाहरूको सहभागिताको सुनिश्चितता,
३. ग्रामीण आधारभूत सेवाहरूको विकासका लागि सडक यातायात सञ्जाल विस्तार एवं स्तरोन्नति, ग्रामीण विद्युतिकरण, स्वच्छ, सफा खानेपानी तथा सरसफाई, वातावरण सन्तुलनका लागि विपद् व्यवस्थापन,
४. शान्ति सुरक्षा, सुशासन, जनकेन्द्रित सेवा प्रवाह, संस्थागत क्षमता विकास,
५. महिला, बालबालिका, अशक्त/अपाङ्ग, दलित, आदिवासी/जनजाती, पिछडिएका वर्ग र अति गरीब तथा सिमान्तकृत आदि लक्षित समुदायको समावेशी विकास,
६. विकासमा संघ, प्रदेश, सरकारी तथा गैर सरकारी एवं निजी क्षेत्रसँग सहकार्य र साभेदारी

नीति निर्माण तथा योजना छनौटका आधारहरू :

यस गाउँपालिकाको नीति तथा कार्यक्रम योजना तर्जुमा र बजेट तयार गर्दा गाउँपालिकाको वस्तुगत अवस्था, भौगोलिक अवस्था, लक्षित वर्गको अवस्था, आवश्यकता र सहभागितामा तयार भएका विषयगत गुरु योजनालाई प्रमुख आधार मान्दै नियमानुसार सहभागितात्मक योजना तर्जुमाका चरणहरू अवलम्बन गरी तर्जुमा गरिएको छ। नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा नेपालको संविधान २०७२ को धारा ५७ को उपधारा (४), धारा २१४ को उपधारा (२), धारा २२१ को उपधारा (२) र धारा २२६ को उपधारा (१) का साथै स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को अधिनमा रहि तर्जुमा गरिएको छ। बजेटको आय अनुमान गर्दा केन्द्र र प्रदेशबाट प्राप्त हुने वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपुरक अनुदान, विशेष अनुदान, आन्तरिक राजस्व र प्राकृतिक श्रोतबाट प्राप्त राजस्वलाई आधार बनाइएको छ। योजना छनौट गर्दा विगतदेखि संचालन गर्दै आएका अधुरा योजनालाई पूर्णता दिने, कम लगानीमा बढी प्रतिफल प्राप्त हुने, छोटो समयमा सम्पन्न हुने, बढी जनसहभागिता तथा साभेदार निकायहरूबाट सहयोग पुग्ने, रोजगार र स्वरोजगारमुलक, लक्षित समुदाय बढी लाभान्वित हुने, गरिबी न्यूनिकरण गर्दै दिगो विकासका लक्ष्य हाँलिस गर्न सहयोग पुग्ने योजनालाई प्राथमिकता दिई अगाडी बढाईने छ। साथै ५ वर्षे आवधिक योजनाको सूचकहरू पुरा गर्न आगामी आर्थिक वर्षलाई आधार वर्षको रूपमा बजेटको विनियोजन सहित आधारशिला तयार गरिनेछ।

योजना कार्यान्वयनका सम्बन्धमा :

योजना कार्यान्वयनमा देखिएका समस्याहरूलाई मध्यनजर गर्दै यस वर्ष योजनाको प्राथमिकीकरण गरी प्राविधिकहरूबाट सुरु स्थलगत अध्ययन गरी लागत इष्टिमेट तयार, प्राविधिकको रोहवरमा कामको सुरुवात सोही अनुसार मुल्याङ्कन र भुक्तानी गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित र कडाईका साथ लागू गरिने छ। सम्पूर्ण योजनाका कामलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक कार्यविधि तयार गरी आगामी आर्थिक वर्षमा लागू गरिने छ।

सम्मानित सभाका सभासदस्यज्यूहरू,

अब यहाँहरू समक्ष आ.व. २०७८/२०७९ का लागि विषयगत क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु।

बार्षिक नीति, कार्यक्रम

१. आर्थिक विकास

क) कृषि तथा पशुपालन

१. कृषिका विषय विज्ञहरुद्वारा तयार गरिएको कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी गुरु योजना अनुसार भुगोल, वातावरण अध्ययन गरी माटो परीक्षण गराई **एक गाँउ एक उत्पादन**को अवधारणा अनुसारको कृषि उत्पादनको पकेट क्षेत्र निर्धारण गरी कृषकहरुलाई व्यावसायिक बनाउन उत्प्रेरित गरिने छ । आगामी आर्थिक वर्षमा ईन्द्रावती गाउँपालिका वडा नं.१ मा फलफूल खेतीको पकेट क्षेत्र, वडा नं.२ र ३ मा लप्सी उत्पादनको पकेट क्षेत्र तथा वडा नं. ४ लाई अदुवा र बेसार उत्पादनको रुपमा विकास गरिनेछ । वडा नं. १०,११ र १२ मा जग्गा चक्ला बन्दीगरी सामुहिक खेती तथा मकैजोन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा विकास गरिनेछ । वडा नं. ७ मा प्रदेश सरकारसँगको साभेदारीमा ५०० मेट्रिकटन क्षमताको शीत भण्डारको निर्माण सम्पन्न गरि सञ्चालनमा ल्याईने छ ।
२. यस गाउँपालिकाको अन्य वडाहरुमा पशुपालन तथा कृषिमा आत्मनिर्भर रहेका कृषकहरुलाई थप टेवा पुग्ने गरी कृषि तथा पशु अनुदान प्रदान गरिने छ । पशुपालक कृषकहरुको लागी दूध उत्पादन सहकारी मार्फत प्रति लिटर रु. २ रुपैयाँ अनुदान दिने व्यवस्था गरिएको छ । साथै चालु आर्थिक वर्षमा वडा नं २ र ७ मा संचालित कागती र अदुवाको पकेट क्षेत्रलाई विस्तार गरिनेछ । साथै सम्भावना भएका वडामा ड्रागन फ्रुट र अन्य फलफूलको अध्ययन गरी पकेट क्षेत्र बनाई अगाडि बढाइने छ । एक वडा एक विशिष्ट कृषि उपज उत्पादन कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिईनेछ । यूवाहरुलाई कृषि पेशमा आकर्षण बढाउन ५ लाखसम्मको लागतमा ५०% अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।
३. किसान सुचिकरण कार्यक्रलाई आगामी वर्ष सबै कृषकहरुलाई सुचिकृत गरिसक्ने गरी अभियान सञ्चालन गरिने छ ।
४. कृषि र पर्यटन मार्फत आर्थिक समृद्धिलाई सहयोग पुऱ्याउन पर्यटकिय क्षेत्र लक्षित कृषि उपज विक्रि स्टलको व्यवस्था गर्न यसै आर्थिक वर्षबाट सुरु गरिनेछ ।
- ५) **जल, जमिन, जङ्गल, जडीबुटी र जलधार स्थानीय जनताको समृद्धिको आधार** को रुपमा मानी आर्थिक विकास र जीवनस्तर वृद्धिका लागि स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम रुपमा परिचालन गरिनेछ । खाली रहेको जमिनलाई अधिकतम रुपमा उत्पादनशील क्षेत्रमा प्रयोगमा ल्याउन **गाउँपालिका भूमी बैंक**को स्थापनामा जोड दिइने छ ।
- ६) **कृषिमा उच्चमशिलता आजको आवश्यकता** को मर्म अनुरूप व्यवसायिक कृषि उत्पादनमा जोड दिदै, उत्पादित वस्तुहरुको व्यवस्थापन तथा बिक्री वितरणको लागि **कृषि संकलन केन्द्र** तथा **हाट बजार, एक घर पाँच फलफुल बिरुवा, एक घर एक करेसाबारी**को अभियानलाई निरन्तरता दिइने छ । सार्वजनिक तथा निजी खाली जग्गामा पुष्पखेती तथा फलफूल खेतिलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।
- ७) १८ वर्षदेखि ४० वर्ष समूहका युवा उद्यमी वा विदेशबाट फर्किएका वा गाउँपालिका बाहिर रही हाल गाउँमा नै फर्किएर, कृषि पशुपालन तथा तत्जन्य लघु उद्यम फर्म दर्ता गरी काम गर्न इच्छुक युवालाई संघीय र प्रदेश सरकारको ब्याज अनुदान कार्यक्रममा समन्वय गरी सहयोग पुऱ्याइनेछ । उक्त कार्यक्रममा समावेश हुन नसकेका युवाहरुलाई सोही प्रकृतीका बैंक वा सहकारीमार्फत लिएको १० लाखसम्मको ऋणमा २ प्रतिशत र ५ लाखसम्मको ऋणमा ३ प्रतिशत ब्याज अनुदान दिइने छ । व्यावसायिक रुपमा कृषि तथा पशुपालन प्रवर्द्धनका लागि विभिन्न वित्तीय संस्थाहरुबाट लिएको १० लाखसम्मको ऋणको ५% सम्म ब्याज अनुदान सहूलियत दिइने छ ।
- ८) संघ तथा प्रदेश सरकारसँग आवश्यक सहकार्य गरी वडा नं. १ देखि ९ सम्म खाद्य सुरक्षाको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरी १००० दिने आमाहरुको समूहमा न्यूहाम्साय जातको कुखुरा पालन गर्न अनुदानको व्यवस्था गरिने छ । यसबाट मातृशिशु स्वास्थ्यमा आशामिन सुधार ल्याइने छ । वडा नं. १०, ११, १२ मा जग्गा चक्लाबन्दी गरी सामुहिक खेति तथा मकै जोन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा विकास गरिनेछ । वडा नं १० को ठूलीटारमा प्रधानमन्त्री कृषि आधुनीकरण परियोजना अन्तर्गत मकैजोन कार्यक्रम सञ्चालन भैरहेकोमा प्रदेश सरकारको साभेदारीमा सामुहिक खेती कार्यक्रमको शुरुवात भै पहिलो पटक मेशिन प्रविधिबाट मकै रोप्ने कार्य भएको हुँदा यसलाई निरन्तरता दिईनेछ । गाउँपालिका भित्र उत्पादनको आधारमा स्थानीय रैथाने कृषि उत्पादन जस्तै: फापर, कोदो, मकै, सखरखण्ड आदि लाई पुरस्कृत गरी प्रोत्साहन गरिनेछ ।

- ९) किसानलाई समयमै सुलभ, सहज र सहूलियतपूर्ण रुपमा विऊ विजन उपलब्ध गराउनका लागि वडा नं. ७ मा प्रदेश सरकारसँगको साभेदारीमा ५०० मेट्रिक टन क्षमताको शीत भन्डार निर्माणको कामलाई सम्पन्न गरी सञ्चालन एवं व्यवस्थापन मिलाईनेछ। सहकारीहरूको साभेदारीमा विउ बैकको रुपमा विकास गरिनेछ।
- १०) आर्थिक तथा सामाजिक रुपले पछि परेका कृषक केन्द्रित कार्यक्रमहरूलाई प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गरिनेछ। पशुजन्य उत्पादनको बजारीकरणको लागि दुग्ध सहकारीहरूलाई क्षमता अभिवृद्धि गराईनेछ। उपभोक्ताको हित र स्वास्थ्यलाई ध्यानमा राखी स्वच्छ मासु पसल व्यवस्थित गरिनेछ। पशुधनको सुरक्षा, संरक्षण र सम्बर्द्धनको लागि पशुधन वीमा, खोप तथा उन्नत नस्ल सुधारमा जोड दिईनेछ।
- ११) पशुपन्छी पालक किसानहरूको लागि अनुदान प्रदान गरी मासु अण्डा तथा दूग्धमा आत्मनिर्भर हुनुका साथै निर्यातमा वृद्धि गरिनेछ।
- १२) किसानहरूले पालिरहेका पशुहरूमा समय समयमा विभिन्न किसिमका रोगव्याधि फैलिएर ठूलो नोक्सानी व्यहोनु परेको अवस्थालाई ध्यानमा राख्दै पशुजन्य प्रकोप नियन्त्रणको लागि आकस्मिक कोषको व्यवस्था गरिनेछ। पशु स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरिनेछ।
- १३) पशु स्वास्थ्य उपचारलाई प्रभावकारी र गुणस्तरीय, सुलभ र सहज बनाउनका लागि आगामी २ वर्ष भित्र एक वडा एक पशु वा कृषि प्राविधिकको व्यवस्था गरिनेछ।
- १४) स्थानीय जातको कुखुरा पालन कृषक र दूग्ध उत्पादनमा आधारित व्यवसाय गर्ने पशुपालक कृषकहरूलाई वित्तीय संस्था मार्फत सुलभ व्याजदरमा ऋण उपलब्ध गर्न व्यवस्था मिलाइने छ। व्यावसायिक रुपमा दूग्ध उत्पादन गर्ने कृषकहरूलाई प्रोत्साहनका दूग्ध डेरीसंग समन्वय गरी दूग्ध उत्पादन गर्नका लागि किसानलाई प्रति लिटर रु २ रुपैया प्रोत्साहन स्वरुप प्रदान गरिने छ।
- १५) कोभिड संक्रमण महामारीको विषम परिवेशमा पालिका भित्रका विदेशबाट समेत फर्की आउने यूवाहरूलाई सिकेको सिप अनुसार व्यवसायिक कृषि पेशामा आकर्षित गर्न ५ लाखसम्मको व्यवसायिक लगानीको लागतमा ५०% सम्म अनुदानको व्यवस्था गर्न सकिने छ।
- १६) व्यावसायिक कृषिमा यान्त्रिकरण गर्न आवश्यक उपकरणहरू तथा मल, विउविजन वितरणमा ५० प्रतिशत सम्मको अनुदानमा कृषक समुह, सहकारीलाई उपलब्ध गराईनेछ। महिला, अपांग, सिमान्तकृत बर्गका व्यक्तिबाट सञ्चालन भएको कृषि फर्म, व्यवसायमा ६० प्रतिशतसम्मको अनुदान उपलब्ध गराउन सकिनेछ।
- १७) निर्धारण गरिएको क्षेत्रमा फलफुल खेती फर्मको रुपमा विकास गर्न तथा प्लास्टिक घर र ग्रिनहाउसमा अर्गानिक, बेमौसमी तरकारी खेती गर्न कृषकहरूलाई प्रोत्साहन स्वरुप सहभागीतात्मक अनुदान व्यवस्था गरिनेछ।
- १८) उत्पादनको अवस्था र मागलाई हेरि कृषि उपज खरीद बिक्री तथा संकलन केन्द्र निर्माणको लागि समुह र सहकारी मार्फत संस्थागत रुपमा विकास गर्न सहभागितात्मक अनुदान उपलब्ध गराउने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ।
- १९) बेमौसमी तरकारी खेती मार्फत आय आर्जन गरी सहज जिवनयापन गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले सदाबहार रुपमा हरियो तरकारी उपभोग गरी बहुपर्क्षिय पोषण कार्यक्रमलाई सहयोग पुऱ्याउन एक घर एक टनेल कार्यक्रम लागत साभेदारीमा सञ्चालन गरिनेछ। सो कार्यक्रमको सकरात्मक चेतना अभिवृद्धि गर्दै अन्यमा समेत कार्यान्वयन गरिनेछ।
- २०) आवश्यक सिजनमामात्र मलको खोजि गर्दा उत्पन्न समस्यालाई मध्यनजर गरी सहकारी मार्फत मल व्यवस्थापन गर्ने कार्यलाई अभि प्रभावकारी बनाइनेछ।

(ख) पर्यटन क्षेत्र :

- १) उच्च आर्थिक वृद्धि र रोजगारीको सम्भावना बोकेको पर्यटन क्षेत्रको विकासका लागि ऐतिहासिक महत्वका स्थानहरू नौलिङ्ग महादेव, बुद्ध रिक्लेशन पार्क, गुफा डाँडा, रानी ओडार, चिल्ड्रेन पार्क, बुढीचौर लगायत क्षेत्रको संरक्षण र विकासका लागि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। २०७२ सालको भुकम्पमा परी जीवन गुमाउनेहरूको सम्भनामा ईन्द्रावती गाउँपालिका वडा नं. ४ स्थित नवलपुर मानेडाँडामा भुकम्प स्मारक भृकुटीशान्ति पार्क निर्माण गरि पर्यटकको आकर्षण बढाईनेछ।
- २) पुरातात्विक महत्वका मठ, मन्दिर, गुम्बा तथा चर्चहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरी धार्मिक, साँस्कृतिक पर्यटनहरूको आकर्षण बढाईनेछ।

- ३) साँस्कृतिक रूपले धनि यस गाउँपालिकाका वस्तीहरुमा राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय पर्यटकहरुको लागि होमस्टे, गुम्बास्टे र होटलस्टेको व्यवस्थाका लागि स्थानीय वासिहरुलाई आवश्यक सीप प्रदान गरिनेछ । यसबाट स्थानीय वासीहरुको आय आर्जनमा वृद्धि गर्ने नीति लिईएकोछ । गाउँपालिकामा पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि नेपाल पर्यटन बोर्डसंगको सभेदारीमा तर्जुमा गरिएको एकीकृत पर्यटन गुरु योजना कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ । भूकम्प स्मारक, भूकृटी पार्क, चिल्डेन पार्क, रानी ओडार, रणनैनेश्वर महादेव मन्दिर, चन्द्रावती मन्दिरलाई निर्माण सम्पन्न गरी धार्मिक पर्यटकको आकर्षण केन्द्रको रूपमा विकास गरिने छ । ऐसेलुखर्क रङ्गशालालाई व्यवस्थित गरी खेलकुद पर्यटकलाई आकर्षण गरिने छ ।
- ४) पर्यटन क्षेत्रको गुरु योजना तयार गर्दा यहाँको मौलिक संस्कृति, प्राकृतिक सौन्दर्यता, मौलिकता र ऐतिहासिक पहिचानलाई प्रमुख आधार बनाइने छ, साथै पर्यटकिय क्षेत्रमा आवश्यक नीति निर्माण गरी गाउँपालिका, जनता र निजिक्षेत्रको साभेदारीमा लगानी गर्ने कार्यवातावरणको तयारी गरिनेछ ।
- ५) पर्यटकीय स्थान विशेष संरक्षण तथा सहयोग समिति गठन तथा संस्थागत विकास गरि गाउँपालिका स्तरीय पर्यटन विकास समिति गठन गरि पर्यटन विकासलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- ६) आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गर्न पर्यटकिय क्षेत्रहरुको प्रचार प्रसारका लागि रेडियो कार्यक्रम, डकुमेन्ट्री निर्माण र प्रसारण तथा होर्डिडबोर्ड राख्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

(ग) उद्योग तथा वाणीज्य क्षेत्र :

- १) “उत्पादनमुखी स्वरोजगार समृद्धिको आधार” मानी विदेशबाट सिकेर आएको सीप र प्रविधि प्रयोग गरेर स्वदेशमानै श्रम र व्यावसाय गर्न चाहने युवाहरु लक्षित युवा व्यवसायी प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति संगको साभेदारीमा सीप र प्रविधि प्रदान गरिनेछ ।
- २) “विदेश नजाउँ, गाउँमै रमाउँ” भन्ने नारा लाई सार्थकता दिन उद्यमशिलता विकाश, सिप तथा प्रविधीयुक्त जनशक्ति निर्माणका लागि यस आ.व. मा ५०० जना युवाहरुलाई विभिन्न शिपमूलक तालिमको व्यवस्था गरिने छ । परम्परागत सिप र ज्ञानको प्रवर्द्धन गर्दै ढाका बुनाई, गलैँचा बुनाई उद्योग एवं गाउँघरमा संचालनमा रहेका साना उद्योगहरुलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- ३) यस क्षेत्रमा औद्योगिक वातावरण सृजना गरी वडा नं. १० स्थित ठुलिटारमा औद्योगिक ग्रामको सम्भाव्यता अध्ययन र स्थापनामा जोड दिईनेछ । आर्थिक विकास हासिल गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग समन्वयतात्मक ढंगबाट काम गरिनेछ ।
- ४) इन्द्रावती गाउँपालिकाको सहकारी ऐन बमोजिम सम्पूर्ण सहकारी संस्था र उद्योगहरुको दर्ता, नवीकरणमा नियमन गरिनेछ ।
- ५) गाउँपालिकामा उद्योगको स्थापना, रोजगारी उपलब्ध गराउन स्वरोजगारयुक्त वातावरण बनाउन बाह्य लगानीको खोजी गरी लगानी मैत्री वातावरण तयार गरिने छ ।
- ६) गाउँपालिकामा दक्ष जनशक्ति उपलब्ध नभई दैनिक रकम शहर पुऱ्याउन बाध्य भएका शिपहरु जस्तै हेयर कटिङ्ग (सैलुन), ब्युटि पार्लर, गरगहना लगायत दैनिक आवश्यक पर्ने सेवा तथा चिज वस्तु गाउँमा नै तयारी गराउने, अतिरिक्त समयको सदुपयोग र आय आर्जन हुने तालिम उपलब्ध गराईने छ । जसका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ७) साभेदारी सहलगानी गाउँ-गाउँमा उद्योग तथा कलकारखाना खोल्न बाह्य लगानीकर्तालाई आव्हान सहजीकरण गरिने छ । उद्योग स्थापना गर्दा Public Private Partnership बाट संचालन गर्न आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ ।
- ८) सहकारी मोडालिटीबाट गाउँमा उद्योग तथा उद्यम् गर्न चाहनेहरुलाई आर्थिक, भौतिक तथा अन्य आवश्यक सहयोग सहित प्रोत्साहन गरिने छ ।

(घ) आर्थिक प्रशासन तथा राजस्व परिचालन क्षेत्र :

- १) करका दरलाई फराकिलो पारी न्यून दरमा कर, शुल्क, दस्तुर कायम गरी सरल सहज तरिकाबाट भुक्तानी गर्न मिल्ने पद्धति अवलम्बन गरिनेछ । गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने गाउँवासीहरुको क्षमता, अन्य गाउँपालिकाहरुको तुलनात्मक अध्ययन, प्रचलित ऐन नियमको प्रावधान बमोजिम करका दर निर्धारण गरिनेछ । साथै सम्पत्ती कर लागु गरिने छ ।

- २) कर उठाउन करदाताहरूको तथ्यांक संकलन गरिनेछ । आन्तरिक आयमा बढोत्तरी गर्न कर संकलन टोली गठन गरी क्रियाशिल बनाईनेछ । गाउँपालिकाको राजश्व वृद्धिका लागि उद्योग, कलकारखाना खोल्न सहजीकरण गर्ने, सबै प्रकारका उद्योग, व्यवसायलाई करको दायरामा समेटिनेछ ।
- ३) आर्थिक कारोबारलाई प्रभावकारी एवं पारदर्शी बनाउन, आयस्तर र बचतमा वृद्धिको लागि सबै परिवारमा १ घर १ बैंक खाता खोल्ने नीति लिईनेछ । साथै विभिन्न पेशा र व्यवसायहरूलाई अनिवार्य दर्ता प्रकृत्यामा ल्याईनेछ ।
- ४) विद्यमान बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थाहरूलाई अनुगमन र नियमन गर्दै कृषिमा आधारित र कमजोर सहकारी संस्थाहरूलाई विशेष अनुदानको व्यवस्था गरिने छ । स्थानीय सहकारी नीतिलाई कार्यान्वयनमा ल्याई 'एक टोल एक सहकारी, घर घरमा रोजगारी' अभियानलाई प्रभावकारी माध्यमबाट आगामी ५ वर्ष भित्र युवाहरूलाई स्वरोजगारको व्यवस्था गरिनेछ । आर्थिक वर्ष २०७८।०७९ को निति तथा कार्यक्रम मार्फत नेपाल सरकारद्वारा गरिव निवारण कोषलाई खारेज गरीएको सन्दर्भमा विभिन्न समूहमा अनियमित अवस्थामा रहेका उक्त रकम खोजी गरी सहकारी संस्थाहरू मार्फत निम्न आय भएका वर्गलाई समूह मार्फत घुम्तीकोषको रूपमा निर्व्याजी लगानी गरिने छ ।
- ५) COVID-19 को महामारीको बहदो संक्रमाणका कारण जनजीवनमा परेको आर्थिक, सामाजिक शैक्षिक असरलाई मध्यनजर गर्दै सबै खालको सेवा शुल्क, व्यवसाय कर न्यूनतम दरमा लगाईनेछ ।

(ङ) सहकारी क्षेत्र :

१. सहकारी क्षेत्र स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भई आवश्यक ऐन निर्माण गरी गाउँपालिका स्तरिय सहकारी समन्वय समिति समेत गठन भएकोले आवश्यक रहेको वडाहरूमा विषयगत प्रारम्भिक सहकारी संस्थाहरूको दर्ता, अनुगमन तथा व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी संचालन गर्न आवश्यक बजेटको विनियोजन गरिनेछ ।
२. गाउँमा रहेका विषयगत सहकारीहरूलाई एकिकृत गर्दै सहकारीको संख्या भन्दा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न सक्ने सक्षम सहकारी निर्माण गर्ने अभियानलाई प्रभावकारी बनाई अगाडि बढाईनेछ ।
३. विपन्न, पिछडिएका वर्ग र समुदायलाई सहकारीमा संगठित गर्न सहकारी संस्था गठन नभएका वडाहरूमा नयाँ सहकारी दर्ता गरि उनीहरूलाई उत्पादन र आय आर्जन संग जोड्दै जीवनयापनमा सहजता ल्याईने छ
४. सहकारी, सरकारी र निजीक्षेत्र आर्थिक सम्वृद्धिका तिन खम्बा भएकोले स्थानीय आर्थिक विकासका काम, सामाजिक सेवा प्रवाह, सिपमुलक तालिम, चेतनामुलक तथा सुचनामुलक कार्यहरूमा स्थानीय सहकारी संघ संस्था संग साभेदार र समन्वय गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
५. सहकारीद्वारा संचालन गरिने सहकारी खेती, उत्पादन विविधीकरणमुखी उद्योग, सहकारी डेरी उद्योग, चिस्याउने केन्द्र, सहकारी उत्पादन वितरण तथा बजारीकरण सेवा, सहकारी व्यवसायको विकाश तथा प्रवर्द्धनमा को लागि लागत साभेदारीमा आधारित अनुदान उपलब्ध गराउने निति अवलम्बन गरिनेछ ।
६. सहकारीको कारोबार र सहकारी मार्फत संचालित कार्यक्रमहरूलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र प्रभावकारी बनाउन सहकारी तथा गरिवी सम्वन्धी व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई आगामी आर्थिक वर्षबाट अनिवार्य गर्दै सो सम्वन्धि क्षमता विकासका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
७. उद्देश्य अनुसार प्रभावकारी रूपमा रुपान्तरण भई संचालन हुन नसकेका सहकारीहरू, उद्देश्य र कार्यक्षेत्र एउटैएकै प्रकृतिका सहकारीहरूलाई एकिकरण गर्ने तथा उद्देश्य अनुरूप संचालन नभएका तथा निस्कृय सहकारी संस्थाहरूको खारेजी तथा लिक्वीडेसनलाई आगामी आर्थिक वर्षबाट प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने निति अवलम्बन गरिनेछ ।
८. "प्रत्येक घरको सदस्य सहकारीमा, सहकारी हाम्रो जीवनमा" भन्ने अभियानलाई सार्थक बनाउन प्रत्येक घरका सदस्यलाई एउटा विषयगत सहकारीमा आवद्ध गराई सहकारी मार्फत उत्पादन र आय मुलक अभियानमा सहभागी गराईने छ । सम्पूर्ण घर धुरी सहकारीमा आवद्धता घोषण तयारीका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
९. विषयगत सहकारीको गठन हुन नसकेका वडाहरूमा सहकारी संस्थाको गठन वा सहकारी संस्थाको कार्यक्षेत्र थप वा विस्तार गरी सहकारी मार्फत आवश्यक कार्यक्रम प्रवाह गरिने छ ।
१०. "दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका लागि सहकारी" भन्ने नारालाई सार्थकता दिन गाउँपालिका र सहकारी संघ संस्थाहरूको समन्वय र सहकार्यमा दिगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका कार्यक्रमहरूको संचालन तथा सहकारीहरूमा

संकलित पुँजीलाई गरिवि निवारण तथा उत्पादन शिलक्षेत्रमा लगानी गर्न आवश्यक निति सहित तर्जुमा गरि प्रोत्साहनका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।

११. विदेश गई फर्केका तथा गाँउमानै केही स्वरोजगार सिर्जना गर्न इच्छुक विपन्न, असहाय, दलित, जानजाति समुदायका व्यक्तिहरूलाई सहकारीमा अवद्ध गराई व्यवसाय गर्न सहकारी मार्फत न्युनतम व्याजदरमा “घुम्तिकोष परिचालनका कार्यक्रम” संचालन गरिनेछ ।
१२. सहकारीको गुणस्तर मापन प्रतिस्पर्धाका लागि सहकारीलाई आवश्यक सहयोग र प्रोत्साहन गरिनेछ ।

(च) वित्तीय क्षेत्र :

१. ईन्द्रावती गाँउपालिकामा “एक स्थानीय तह एक वाणिज्य वित्तीय निकाय” स्थापना गर्ने अभियान अन्तरगत स्थापित मेगा बैंक नेपाल लि.मार्फत सबै प्रकारका आर्थिक कारोबार संचालन गरी वित्तीय सम्बन्ध प्रभावकारीरूपमा संचालन गरिनेछ ।
२. वित्तीय निकाय मार्फत यस क्षेत्रका कृषि, पशुपालन, घरेलु उद्योग उत्पादन मुलक उद्योगहरू र अन्य उत्पादकत्व वृद्धि तथा आय आर्जनमुखी क्षेत्रमा सरल र सहज रूपमा लगानी गर्ने वातावरण सृजना गरि वित्तीय क्षेत्रमा सर्वसाधारणको पहुँच वढाइनेछ ।
३. कारोबारलाई व्यवस्थित र मापनयोग्य बनाउन ईन्द्रावती गाँउपालिकाको जनसंख्या अनुसार “एक व्यक्ति, एक खाता” संचालनलाई लागू गर्न वित्तीय निकायहरू विच सहकार्य र समन्वय गरिनेछ ।
४. यस गाँउपालिकाको प्रत्येक वडामा शाखा रहित बैंकिङ सेवा संचालन गर्न पहल गरिनेछ ।

२) सामाजिक विकास :

(क) शिक्षा यूवा तथा खेलकुद क्षेत्र :

- १) “समान र गुणस्तरीय शिक्षा आजको आवश्यकता” रहेको हुँदा आगामी २ वर्ष भित्र सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय बीचको असमानता कम गरी शिक्षा प्रणालीमा सुधार गर्ने, बालमैत्री कक्षा संचालन एवम् समुदायका विद्यालयमा बालबालिकाको स्वास्थ्यलाई दृष्टिगत गरी दिवा खाजा व्यवस्थापन गर्ने, सामुदायिक विद्यालय रंग रोगन गर्ने, विद्यार्थी संख्या बढी भएका साथै शिक्षक दरबन्दी कम भएका विद्यालयमा शिक्षक व्यवस्थापन तथा क्षमता विकासमा जोड दिईनेछ । प्राविधिक शिक्षालयहरूको विस्तार र हाल संचालनमा रहेका विद्यालयहरूमा सूचना प्रविधिको उपयोग र विकासमा जोड दिईनेछ । गाँउपालिकाबाट करार सेवामा रहेका शिक्षकको निरन्तरता दिइ अध्ययन अनुमति पत्र प्राप्त गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- २) एक वडा एक खेल मैदान तथा गाँउपालिकामा क्षेत्रिय स्तरको बहुउद्देशीय रंगशाला वडा नं. ५, ऐसेलुखर्कमा निर्माण सम्पन्न गरी गाँउपालिका एवं अन्तर गाँउपालिका स्तरीय विभिन्न खेलहरू संचालन गरिनेछ ।
- ३) विभिन्न तह तथा विधामा उत्कृष्ट नतिजा हासिल गर्ने गाँउपालिका भित्रका युवा, यूवती तथा अध्ययनरत छात्र, छात्राहरूलाई सम्मान गरिनेछ । उत्कृष्ट छात्र, छात्रालाई गाँउपालिका भित्रका प्राविधिक विद्यालयमा अध्ययन गर्नका लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- ४) एक घर एक रोजगार कार्यक्रमलाई अगाडी बढाइनेछ । बेरोजगार यूवाहरूलाई लक्षित गरी उमेर समुहमा आधारित प्रशिक्षण, सिपमुलक तालिम व्यवसायीकतामा जोड दिईनेछ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरी गाँउपालिका भित्रका १५०० व्यक्तिहरूलाई रोजगार प्रदान गरिनेछ ।
- ५) वर्तमान परिवेशमा विद्यालय सूचना प्रविधिको प्रयोग तथा अनलाइन मार्फत शिक्षण प्रक्रियामा जोड दिईनेछ । बालविकास केन्द्रहरूको भौतिक तथा व्यवस्थापकीय सुधार गर्दै लगिनेछ । आधारभूत तहमा मातृभाषाको पढाईलाई जोड दिईनेछ ।
- ६) महिला हिँसा, बालबालिका माथि हुने हिँसा, बाल विवाह गर्ने र गराउने कार्य प्रति शुन्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ । “महिला पुरुष बराबरी घरायसी काममा साभेदारी” अभियान चलाईनेछ । दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्ने कार्यक्रम तर्जुमा गरि लागु गरिनेछ ।
- ७) सेवा निवृत्त हुन ६ महिना अवधी बाँकी रहेका आधारभूत तह १-५ लाई ५० हजार, १-८ लाई रु ७० हजार र १-१० लाई रु १ लाख गोल्डेन ह्यान्सेक प्रोत्साहन रकम प्रदान गरी अवधी पुगेका शिक्षकहरूलाई सेवा निवृत्त हुन प्रोत्साहन गरिने छ ।

- ८) गाउँपालिका भित्रका प्राविधिक धारमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूलाई प्रोत्साहन स्वरुप निःशुल्क छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिने छ ।
- ९) स्थानीय सरकारको निर्णय प्रकृत्यामा महिला, बालबालिका, अपाङ्ग, दलित, र जेष्ठ नागरिकको सहभागिता सम्मानजनक रूपमा बढाईनेछ ।
- १०) **“छोरा छोरी विद्यालयमा बाबुआमा व्यावसायमा”** कार्यक्रमलाई सञ्चालन गरिनेछ । युवावर्गलाई विकास निर्माण प्रक्रियामा आवद्ध गराईनेछ ।
- ११) हाल राजेश्वरी माध्यमिक विद्यालय सिपापोखरेमा सञ्चालित १८ महिने कृषि प्राविधिक शिक्षालाई निरन्तर सहयोग गर्दै आगामी वर्षमा अन्य विषयमा प्राविधिक शिक्षामा जोड दिईनेछ ।
- १२) **“सिप मुलक प्राविधिक शिक्षा आजको हाम्रो आवश्यकता”** भन्ने नारालाई सार्थक बनाउन विशेष गरी कृषि प्राविधिक शिक्षा अध्यापन गर्नका लागि ऐसेलुखर्क नमुना माध्यमिक विद्यालयलाई ३ वर्षे कृषि वन प्राविधिक विषय अध्ययनको लागि अनुमती प्रदान गरिने छ । साथै उक्त कृषि वन प्राविधिक विषयको जनशक्ति व्यवस्थापनमा सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।
- १२) गाउँपालिका भित्र सञ्चालनमा रहेका पाँचपोखरी क्याम्पस र अभयानन्द क्याम्पसको गुणस्तर सुधारको आधारमा नियमित सञ्चालन अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ । अभयानन्द शिक्षा क्याम्पसको निर्माणाधिन घेराबार व्यवस्थापनको कार्य मूल्याङ्कनको आधारमा क्रमागत रूपमा सम्पन्न गरिनेछ ।
- १४) **“मानव जीवनका तीन आयाम बाल्य अवस्था, युवावस्था र वृद्धावस्था”**लाई मध्यनजर गर्दै बाल्यवस्थाका लागि पोषण र शिक्षा दिक्षा, युवा अवस्थाकालागि शिक्षा, सीप र प्रविधि, वृद्धावस्थाका लागि औषधोपचार र सम्मानका कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी लागु गरिनेछ । जेष्ठ नागरिक योग ध्यानकेन्द्र निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- १५) युवाहरूको विदेश पलायनलाई न्यूनीकरण गर्दै युवाहरूको श्रम र सीपलाई स्थानीय स्तरमा नै अवसरको रूपमा प्रयोग गर्ने नीति अनुरूप युवा लक्षित व्यावसाय प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै युवाहरूलाई शिप विकास तालिम दिई रोजगारीको अवसर सिर्जना गरिनेछ ।
- १६) गुणस्तरीय शिक्षा विकासको सुनीश्चितताका लागि सिकाई उपलब्धिको अभिलेखिकरण, सार्वजनिकिकरण गर्नुका साथै शिक्षकको पेशागत क्षमता विकास, नियमित अनुगमन, निरिक्षण, प्रोत्साहन र नियमन पद्धतिलाई वस्तुनिष्ठ र सिकाई उपलब्धि सँग सम्बन्धित गराई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- १७) विद्यालयमा आवश्यक भौतिक पूर्वाधार, खानेपानी, घेराबार, बालमैत्री संरचनाको निर्माण, छात्रा मैत्री संरचना संरचना, शौचालय निर्माण, पुस्तकालय, ई-लाइब्रेरी, सुचना तथा संचार प्रविधि अनिवार्य गर्ने र अन्य अत्यावश्यकिय क्षेत्रमा प्राथमिकताका आधारमा सहयोग पुऱ्याईने निति अवलम्बन गरिनेछ ।
- १८) संचालित आधारभुत तथा माध्यमिक विद्यालयमा जुनियर रेडक्रसको कामलाई थप व्यवस्थित गर्दै प्रत्येक नि.मा.वि. र मा.वि.मा स्काउट टुप तयार गरी बालबालिकालाई सामाजिक काम र शुसासनको अभ्यास गराउन चालु आर्थिक वर्षबाट कार्य प्रारम्भ गरिएकोमा यस लाई थप विस्तार गर्दै प्रभावकारी बनाउन बजेटको विनियोजन गरिनेछ ।
- १९) वस्ती स्थानान्तरण, घट्टो जनसंख्याका कारण विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या कम भई संचालनमा कठिनाई भएको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै केन्द्रिय सरकारको कार्यविधि अनुसार आवश्यक नीति बनाई विद्यालय मर्ज (एकिकरण) तथा डिग्राडिड गर्ने नीति अवलम्बन यस वर्षबाट गरिएकोमा आउँदो वर्ष आवश्यकता अवस्था र केन्द्रिय सरकारको नीति अनुसार कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
- २०) बालविकास शिक्षिका तथा विद्यालय कर्मचारीको तोकिएको तलब सशर्तमा उपलब्ध गराउन संघीय सरकारसँग अनुरोध गरिने छ । लामो समय बालविकास सेवा गरी छोड्न चाहने स्वच्छिक अवकाश लिन चाहने शिक्षिकालाई १५ महिना बराबरको प्रोत्साहनस्वरुप रकम उपलब्ध गराइनेछ ।
- २१) **गाउँपालिकामा श्रम बैंकको** स्थापना गरिनेछ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सँग विभिन्न संघसंस्थाको सहयोग समन्वय गरी गाउँपालिकामा पूर्वाधार विकास आवद्ध गरी रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गरिनेछ ।
- २२) **एक विद्यालय एक स्वास्थ्यकर्मी** कार्यक्रमलाई यस आर्थिक वर्षमा थप ३ वटा मा.वि.मा संचालन गरिनेछ ।
- २३) महिला हिंसा, बालबालिका माथि हुने हिंसा, बाल विवाह गर्ने र गराउने कार्य प्रति शुन्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ । **“महिला पुरुष बरावरी घरायसी काममा साभ्केदारी अभियान”** चलाईनेछ । दिगो विकास लक्ष्य ५ हासिल गर्ने कार्यक्रम तर्जुमा गरि लागु गरिनेछ ।

- २४) शिक्षा क्षेत्रको कामलाई थप प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न शिक्षा समिति सहित आवश्यक उपसमितिहरूको गठन गरी अनुगमनलाई नियमित र नतिजामा आधारित बनाइनेछ ।
- २५) शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा आवश्यक मापदण्ड तयार गरी विद्यालय मर्जर, दरवन्दी मिलान गर्न कार्य सम्बद्ध सबै सरोकारवाला पक्षसंगको समन्वयमा निति अनुरूप सुरुवात गरिनेछ ।
- २६) ईन्द्रावती गाउँपालिकामा निर्माणाधिन अस्पताल समेत मध्यनजर गर्दै २ जना छात्र र २ जना छात्रालाई फिजिशियन (जनरल) डा. अध्ययन गर्नका लागि आगामी शैक्षिक शत्रदेखि छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ । त्यसरी दिने छात्रवृत्ति प्रति विद्यार्थी ५ लाखका दरले ४ वर्षसम्म २० लाख दिइनेछ । त्यस्तो छात्रवृत्ति प्राप्त गर्ने विद्यार्थीले ३ वर्षसम्म गाउँपालिकाको तोकेको अस्पतालमा सेवा प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

(ख) स्वास्थ्य क्षेत्र :

- १) विश्वव्यापी महामारीको संक्रमणको रूपमा रहेको कोरोना भाइरस नेपालमा समेत फैलिएको विषम परिस्थितिमा सो को रोकथाम नियन्त्रण व्यवस्थापनको लागि आवश्यक कोषको व्यवस्थापन गरिनेछ । कोभिड नियन्त्रण व्यवस्थापनका लागि सिपापोखरेमा स्थापना गरिएको अस्थायी कोभिड अस्पताल/कोभिड केयर सेन्टरलाई उपचारका लागि प्रविधि, अक्सिजन लगायत आवश्यक उपकरण सहित थप व्यवस्थित गराइनेछ ।
- २) १५ शैयाको नवलपुरको प्राथमिक अस्पताल निर्माणलाई पूर्णता दिई सेवा प्रवाह सुचारु गरिनेछ । साथै सुविधा युक्त सेवा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- ३) गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवामा सबै नागरिकको समतामूलक पहुँच सुनिश्चीतताका लागि हरेक वडामा एक स्वास्थ्य संस्था पूर्वाधार निर्माण, स्थापना तथा संचालन गरिनेछ ।
- ४) स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका यातायात खर्च, प्रसुति सेवा लिने महिलालाई प्रोत्साहन गर्न यातायात खर्चको सिमा वढाईनेछ ।
- ५) विपन्न नागरिक र दीर्घ रोगका विरामीहरूलाई निशुल्क सिफारिस साथै आर्थिक सहयोग गरिनेछ । जनतालाई स्वास्थ्यको पहुँचका लागि हाल उपलब्ध ३ वटा एम्बुलेन्सको साथै थप एम्बुलेन्सको व्यवस्थापन गरिनेछ । गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि गाउँपालिकामा आवश्यक जनशक्ति तथा उपकरणहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- ६) बालबालिकाको सुरक्षाको लागि आवश्यक खोपको प्रवन्ध गरिनेछ । पूर्णखोप गाउँ पालिकालाई निरन्तरता दिई थप प्रभावकारी बनाईनेछ । हेपाटाईटिस वि. र मेनेन्जाईटिस विरुद्धको खोपहरू समेत विद्यालयमा अध्ययन गरि रहेका बालबालिकाहरूलाई लक्षित गरेर सञ्चालन गरिनेछ ।
- ७) गर्भवती आमाहरूलाई स्वास्थ्य संस्थामा गएर सुत्केरी हुन प्रोत्साहन गरिनेछ । साथै दक्ष जनशक्तिको लागि तालिमको व्यवस्था मिलाईनेछ । गाउँपालिका भित्र जुनसुकै स्वास्थ्य चौकिमा प्रशुती सेवाका लागि न्यूनः शुल्कमा एम्बुलेन्सको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ८) बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, महिला तथा विपन्नता र अन्यकारणले रोग पालेर घरमै वसीरहेका रोगीहरूलाई लक्षित गरी घुम्ती स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरी स्थानीय स्तरमानै स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था मिलाईनेछ । साथै पालिका बाहिर उपचारमा जानु पर्ने अवस्थामा जेष्ठ नागरिक र दिर्घरोगीहरूलाई ५० % छुट्टमा एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराइने छ ।
- ९) मोतियाबिन्दुको कारणले दृष्टिविहिन भई घरमै वसीरहेका दृष्टिविहिनहरूको लागि स्थानीय स्तरमानै मोतियाबिन्दुको उपचारका लागि विभिन्न आँखा अस्पतालहरू संग समन्वयमा घुम्ती आँखा शिविर सञ्चालन गरिनेछ र त्यस्ता रोगीहरूको उपचारको लागि गाउँपालिकाले आर्थिक व्यवस्थापन गर्ने छ ।

(ग) खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्र :

“स्वच्छ र सुलभ खानेपानीको उपलब्धता, आजको आवश्यकता”

- १) ईन्द्रावती बृहत खानेपानी आयोजना तथा पालिका स्तरीय खानेपानी योजनाहरू सञ्चालन गरी गाउँपालिका भरीका ८०% जनतालाई यसै वर्ष र बाँकी २ वर्षभित्र सम्पूर्ण घर परिवारमा स्वच्छ खानेपानी पुऱ्याउन एक घर एक धारा जडान अभियानलाई प्राथमिकता दिईनेछ । सडकको आसपासमा सरसफाई एवं सार्वजनिक शौचालयको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

- २) गाउँपालिकाको अधिकांश वडाहरु समेट्ने गरी ईन्द्रावती वृहत खानेपानी आयोजना लगायतका खानेपानी योजनाहरु समयमै सम्पन्न गर्न सम्बन्धित निकायहरूसँग सहकार्य गरिनेछ । हाल संचालनमा रहेका खानेपानी योजनाहरुलाई संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ । मुहान दर्ता र खानेपानी उपभोक्ता समिति दर्ता गर्न कार्य लाई जोड दिइने छ ।
- ३) गाउँपालिका भित्र रहेका खानेपानीका स्रोतहरुको संरक्षण गर्नका लागि प्राकृतिक पोखरीको निर्माण गर्ने, वातावरणीय सरसफाई तथा फोहर व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीति लिईनेछ । सबै खानेपानी योजनाहरुमा खानेपानी सुरक्षा प्रणाली अपनाइने छ ।
- ४) फोहर व्यवस्थापनको आवश्यक स्थल पहिचान गरी गाउँपालिकामा फोहरमैला व्यवस्थापन केन्द्र निर्माण गरिनेछ । खुल्ला दिशामुक्त गाउँपालिका, सफा र स्वच्छ गाउँघर अभियानलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

(घ) संस्कृति प्रवर्द्धन:

- १) विभिन्न जातीको भाषा, संस्कृति, कलाको संरक्षण र विकाशमा जोड दिईने छ ।
- २) पुरातात्विक, धार्मिक महत्वका सम्पदाको खोज, संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिने छ ।
- ३) हाम्रा धर्म सम्प्रदाय विशेष गुम्बा, मन्दिर, चर्च र पाटी पौवा विभिन्न संरचना निर्माण तथा संरक्षण र सम्बर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याईने छ ।
- ४) परम्परागत कला र संस्कृती संरक्षणको लागि एकिकृत संग्रहालय स्थापनाको सुरुवात गरीने छ ।

(ङ) लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण क्षेत्र :

- १) आदिवासी जनजाती, दलित, लोपोन्मुख जातिका भाषा धर्म र सांस्कृतिक संरक्षण, मौलिक संस्कृतिको प्रवर्द्धनमा जोड दिईनेछ । हाल कार्यान्वयन चरणमा रहेका नागरिक उड्ययन केन्द्र, कुन्चोक, बाल अध्ययन केन्द्र सिपापोखरे र भूकम्प स्मारक भूकृती पार्कलाई सम्पन्न गरी बाल मैत्री गाउँपालिका निर्माणमा जोड दिइने छ । सिपापोखरे स्थित बृद्धाश्रम, ऐसेलुखर्क स्थिति मदर सिस्टर नेपाल र बोडगाउमाँ अवस्थित ऐभरेष्ट चिल्ड्रेन होमलाई सहयोग प्रदान गरिने छ ।
- २) फरक क्षमता भएका व्यक्ति, महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, जातिय विभेद न्यूनीकरण, समतामुलक समाज निर्माण र सरकारले अबलम्बन गरेका सामावेशी विकासलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ । अपाङ्ग परिचय पत्र घरघरमा पुऱ्याउने व्यवस्था मिलाईनेछ । अनाथ बालबालिका, अपाङ्ग, सुस्त मनस्थिती सन्तुलन गुमाएका तथा वृद्धवृद्धाको उचित व्यवस्थापन तथा स्याहार सुसारको लागि विभिन्न संघ संस्थासँग आवश्यक समन्वय गरिने छ ।
- ३) विपन्न, हिंसापिडित बालबालिका, महिलाहरुको उद्धार, राहतको साथै कानूनी उपचारको लागि पुनर्स्थापना केन्द्रहरुको खोजी गरिनेछ । बालबालिका, महिला विरुद्ध हुने सबै किसिमका हिंसा, भेदभाव र शोषण अन्त्य गर्ने कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गरिनेछ । सबै प्रकारको बालश्रम अन्त्य गर्न प्रयासको थालनि गरिनेछ । अन्तराष्ट्रिय महिला दिवस, बाल दिवस, जेष्ठ नागरिक दिवसको अवसरमा गाउँपालिकाबाट विशेष कार्यक्रमको आयोजना गरी सम्मान गरिनेछ ।
- ४) सामाजिक सुरक्षा भत्ताका लाभग्राहीहरुको सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंक मार्फत वितरणको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- ५) बालबालिकाको अतिरिक्त ज्ञान, सीप तथा क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ । एकवडा एक बाल उद्यान निर्माण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइने छ ।
- ६) “आजको युवा नेतृत्व, सम्बृद्ध गाउँपालिका निर्माणको उत्तरदायित्व” भन्ने नाराका साथ ईन्द्रावती गाउँपालिका स्तरीय युवा परिषद गठन गरी नीति निर्माण सहित युवा लक्षित कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।
- ७) युवा विदेशी कामदार मात्र होईनन, स्वदेशी उद्यमी पनि हुन् भन्ने सन्देशका लागि व्यवसायिक कृषि, पशुपालन, पर्यटन प्रवर्द्धन र विकास, आफ्नै भुगोलका कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग तथा घरेलु उद्योगका सम्भावना र स्थापना, स्वरोजगार सृजना गर्ने खालका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

३) पूर्वाधार विकास :

- (क) सडक तथा पुल (भलुङ्गे पुल समेत) क्षेत्र :**

- १) “बाह्रै वडामा बाह्रै महिना सार्वजनिक यातायात सञ्चालन” मा जोड दिनईनेछ । ईन्द्रावती गाउँपालिकाको सम्पूर्ण वडामा सहज सडक पहुँच तथा वडा देखि गाउँपालिका केन्द्र र एक वडा अर्को वडा जोड्ने सडक संजाल र ईन्द्रावती चक्रपथ निर्माणलाई निरन्तरता दिइनेछ । पालिका देखी वडा कार्यालय जोड्ने सडक पक्की सडकको रुपमा स्तरोन्नती गर्दै लगिनेछ ।
- २) संघ र प्रदेश सरकारको साभेदारीमा पालीका केन्द्र जोड्ने सडक, अन्तरपालिका जोड्ने सडक कालोपत्रे गरिनेछ । संघ र प्रदेश सरकारको साभेदारीमा सन्चालन हुने आयोजनामा दोहोरोपना हुन दिईनेछैन । दुई सडक जोड्ने छोटो दुरीको स्थानमा बाहेक नयाँ ट्रयाक खोल्ने कार्य रोकिनेछ ।
- ३) गाउँपालिकाले तयार गरेको गाउँपालिका सडक गुरुयोजना अनुसार गाउँपालिका भित्रका सबै सडकको सडक मापदण्ड, सडक सिमा कार्यविधि तयार गरी लागु गरिनेछ ।
- ४) गाउँपालिका गौरभ तथा वडा गौरभका आयोजनाहरु पहिचान तथा कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ ।
- ५) यस वर्ष डौंठे डाँडा गैटार सडक मध्ये २ कि.मी. खण्ड कालोपत्रे गरी सडकलाई स्तर उन्नती गर्दै आगमी वर्ष ज्यामिरेमाने नवलपुर ६.५ कि.मी जिरोकिलो नवलपुर खण्डलाई कालो पत्रे गरिने छ । साथै रिपेनी तिनघरे आपचौर, बाहुनेपाटी ऐसेलुखर्क, बाहुनेबेसी, अर्चले र नवलपुर सिंपालकाभेलाई स्तर उन्नती गरी सम्पन्न गरिने छ ।

(ख) सिंचाई क्षेत्र :

- १) ईन्द्रावती गाउँपालिका स्थित कृषि क्षेत्रको प्रर्वद्धन गर्न सकिने कृषि योग्य जमिनमा दिगो विकासका लागि सिंचाई कुलो, लिफ्टिङ्ग सिंचाई आयोजनाहरुको विकास निर्माणलाई तिव्रता दिईनेछ । पानीको अभावमा खाली रहेको जग्गामा (कुलो तथा लिफ्टीङ्ग प्रकृयाद्वारा) सिंचाईको संभावना भएका स्थानमा लिफ्टीङ्ग सिंचाई व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- २) योजना छनौट गर्दा अधुरा तथा क्रमागत योजना, कम लागतमा वढी घर परिवार लाभान्वित हुने, ठुलो क्षेत्रको जमिनमा सिंचित हुने तथा बाँभो जमिन सिंचित हुने सिंचाई योजनालाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- ३) सिंचाई आयोजना, कुलो वा नहर, पाईप लाईन, डिप बोरीड तथा प्लास्टिक पोखरी तथा थापो सिंचाईका आयोजनाहरु संचालनका लागि प्रथमिकता दिइनेछ ।
- ४) साना तथा थोपा सिंचाईका योजनाहरु समुह तथा संस्थागत माध्यमबाट संचालन गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।

(ग) भवन तथा सहरी विकास क्षेत्र :

- १) गाउँ कार्यपालिको प्रशासकीय भवन सम्पन्न गरी सोही भवनबाट सेवा सुचारु गरिनेछ ।
- २) निर्माण हुन बाँकी वडा कार्यालयको भवन केही वडामा निर्माणधिन स्वास्थ्य चौकीहरु, नवलपुर प्राथमिक अस्पताल तथा नमूना विद्यालयभवन निर्माणलाई उच्च प्राथमिकता दिई निर्माण सम्पन्न गरिनेछ । आवश्यकता अनुसार वडा कार्यालय तथा स्वास्थ्य संस्था भवन मर्मत सम्भारको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- ३) वडा नं. ७ सिपापोखरेमा निर्माणधिन सित भण्डारको निर्माण सम्पन्न गरिनेछ ।
- ४) भवन मापदण्ड आचार संहितालाई कार्यान्वयन गरिनेछ । सबै घर, भवनहरुको नक्सा पास गरिनेछ । गाउँपालिका भित्रका सबै घरहरुको नम्बर कायम गरी जि.आई.एस. म्यापीङ्ग गर्ने कार्यलाई अगाडी बढाईनेछ ।
- ५) नेपाल सरकारको भू-उपयोग नीति, ईन्द्रावती गाउँपालिकाको भूउपयोग नीति अन्तर्गत गाउँपालिका स्तरिय भू-उपयोग कार्यविधि लागु गरिने छ । गाउँ क्षेत्र भित्रको सार्वजनिक क्षेत्रको लगत संकलन एवं संरक्षण गरिनेछ । साथै जि.आई.एस. म्यापीङ्ग तयार गरिनेछ ।
- ६) गाउँपालिकाका सम्भावित स्थानहरुमा बस्ती विकास योजनाको सम्भाव्यता अध्ययन गरी आधुनिक सुविधा सम्पन्न बस्ती विकास योजना अगाडी बढाईनेछ ।

घ) संचार, उर्जा लघु तथा साना जलविद्युत (बैकल्पीक उर्जा समेत) क्षेत्र :

- १) यस आ.व. वर्ष भित्र गाउँपालिका भित्र रहेका विद्युतीय काठे पोलहरुलाई विस्थापित गरी सिमेन्ट तथा स्टिल पोलको व्यवस्था मिलाईनेछ । साथै सम्पूर्ण वडामा विद्युत तथा संचार सुविधाको पहुँच पुऱ्याईने छ । स्मार्ट सिटीको अवधारण अनुरूप विकास गरिनेछ ।

- २) सबै वडा कार्यालय तथा स्वास्थ्य चौकी, विद्यालयहरुमा विद्युत तथा ईन्टरनेटको पहुच हुने गरी व्यवस्था मिलाइने छ ।
- ३) नयाँ सम्पन्न पक्की सहायक मार्ग मा आवश्यक स्थानहरुमा सडक बक्ति, सि.सि.टि.भि.व्यवस्थापन गरिनेछ । सबै वडा कार्यालयहरु सूचना प्रविधि मैत्री एवं अनलाईन प्रणालीमा आवद्ध गरिनेछ ।
- ४) गाउँपालिकामा आधुनिक प्रविधियुक्त अनलाईन सूचना डेक्स निर्माण गरी सूचना प्रवाह गरिनेछ ।
- ५) गाउँपालिकाको सबै क्षेत्रमा नेपाल टेलिकमको सहजै प्राप्त गर्न सकिने प्रविधि विस्तार गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । गाउँपालिका क्षेत्रबाट टेलिकमको लाइनमार्फत सेवा प्रवाह गर्न सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरि कार्य अगाडि बढाइने छ ।
- ६) गाउँपालिकामा संचालित रेडियो र पत्रपत्रिका मार्फत भएका काम र आवश्यकताका सम्पूर्ण गतिविधिहरु प्रचारप्रसार गर्न समन्वय र सहयोग पुऱ्याइने छ ।
- ७) गाउँपालिका तथा वडा तहबाट सम्पादन हुने सार्वजनिक सेवा प्रवाह को सेवालाई नागरिक वडापत्र मार्फत सूचित गरिने छ ।
- ८) गाउँपालिका तथा वडा मातहतको निकायहरुमा भएका निर्णय तथा कामहरुको पारदर्शिताको लागि गाउँपालिकाको वेबसाइटमा सूचनाको पहुँच विस्तार गरिनेछ ।
- ९) गाउँपालिका भित्र भएका सबै क्षेत्रका गतिविधिहरु भुगोलबाट नै रिपोर्टिङ र प्रचार प्रसार गरी थप प्रभावकारी र उपलब्धीमुलक बनाउन संचार क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरु, रेडियो, टि.भि. तथा स्थानीय पत्रकारहरु संग समन्वय गरी कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- १०) ईन्द्रावती गाउँपालिकाका वडाहरुमा इन्टरनेट सेवाको विस्तार गरि सार्वजनिक सेवालाई प्रविधिमैत्री बनाउने वडाबाट प्रवाह हुने सेवालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- ११) राजस्व संकलन तथा प्रतिवेदनलाई थप प्रभावकारी बनाउन राजस्व सुधार योजनाको तयार गरि राजस्व संकलनलाई सफ्टवेयरको माध्यमबाट प्रविधि मैत्री बनाइनेछ ।
- १२) वडा कार्यालयमा सेवाग्राहीको पहुँच विस्तार गर्न सूचना प्रविधिमैत्री बनाइनेछ ।
- १३) आगामी आर्थिक वर्षबाट स्वास्थ्य सेवाको प्रावह तथा विद्यालयको पठन पाठनलाई गाउँपालिकाको केन्द्रबाटै अनुगमन गर्न सक्ने प्रविधिको विकासमामा आवश्यक बजेटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

(४) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन विकास :

क) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र :

- १) वातावरण मैत्री स्थानीय शासनका प्रारूप सुचकहरु सम्बन्धित निकायहरु, सामुदायिक वनहरूसँग सहकार्य गरेर कार्यान्वयन गर्दै गाँउलाई हरीत वातावरण गाँउ बनाउन पहल गरिने छ ।
- २) गाउँपालिका भित्र हरियाली प्रवर्द्धन, वृक्षारोपण तथा वन विस्तार एवं वातावरण मैत्री बनाउन जोड दिइनेछ । ग्रीन सिटीको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- ३) वन क्षेत्रको बैज्ञानीक एवं दिगो व्यवस्थापन गरी महत्वपूर्ण वनस्पति एवं जडीबुटिको विकास र विस्तार गरिनेछ । जलवायु अनुकुलन र पर्यावरण संरक्षण कार्यक्रमलाई जोड दिइनेछ ।
- ४) गाउँपालिका भित्रका पोखरी, ताल तलैया, वरपिपल चौतारीको संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिनेछ । परम्परागत खानेपानीका स्रोत र मुहानहरुको संरक्षण गर्दै पुराना एवं जीर्ण अवस्थाका कुवा तथा पोखरी मर्मत तथा संरक्षण गरिनेछ ।
- ५) प्रदुषण नियन्त्रणको लागि वातावरणीय मापदण्डहरु निर्माण गरिनेछ । सामुदायिक वनउपभोक्ता समुहहरूसंगको सहकार्यमा सामुदायिक वन क्षेत्रमा नगदे बालिको उत्पादन सुरुवात, वनमा आधारित उद्यमहरुको विकास गरिनेछ ।
- ६) विपद् व्यवस्थापनलाई सहज बनाउन गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गरिनेछ । विपद्को आवश्यक पूर्व तयारी तथा विपद् पश्चात व्यवस्थापनको प्रभावकारी नीति लागु गरिनेछ । साथै विपद् व्यवस्थापन गुरु योजनालाई क्रमिक रूपमा कार्यान्वयन गरिने छ ।
- ७) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका प्रति र सार्वजनिक जग्गाहरुको लगत संकलन गर्ने कार्यको थालनि गरिनेछ । अव्यवस्थित बसोबासीहरुको स्थायी व्यवस्थापनका लागि सम्बन्धित निकायहरु मार्फत आवश्यक पहल गरिने छ ।

- ५) सुशासन तथा संस्थागत विकास, सार्वजनिक सेवा प्रवाह :
  - १) गाउँपालिकाबाट सम्पादन हुने कामहरूलाई प्रभावकारी बनाउन, संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम आवश्यक विषयगत र क्षेत्रगत निर्देशिकाहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
  - २) कर्मचारीहरूको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कन पद्धतिलाई प्रभावकारी र वैज्ञानिक बनाई सेवामुखी एवं जवाफदेही बनाईनेछ । उत्कृष्ट कर्मचारीलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
  - ३) पारदर्शीता एवं सुशासनका लागि गाउँपालिकासँग सम्बन्धित सूचनाहरूलाई विद्युतीय तथा छपा सञ्चार माध्यमबाट सार्वजनिकीकरण गरिनेछ । नागरिक बडापत्र लागू एवं भ्रष्टचार शुन्य कायम गर्न प्रयत्न गरिनेछ । सेवा प्रवाहलाई सूचना प्रविधि मैत्री बनाईने छ ।
  - ४) प्रत्येक वडा कार्यालयमा विद्युतीय माध्यमबाट सेवा प्रवाह संचालनमा जोड दिईनेछ । साथै विकास निर्माण कार्यमा पारदर्शीता कायम गर्न योजना स्थलमा नै सार्वजनिक सुनुवाई र सामाजिक परीक्षण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
  - ५) आगामी वर्ष सबै घरघुरीलाई नम्वङ्गि गरी GIS Mapping प्रणालीमा अध्यावन गरी प्रविधि मैत्री गाउँपालिका बनाइने छ ।
  - ६) सामाजिक सुरक्षा तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीलाई सुदृढीकरण गरिनेछ । बैक मार्फत स्थानीय समुदायमा लाभग्राहीहरूलाई भत्ता वितरण प्रक्रिया स्थापित गरी सरल, सहज एवं पारदर्शी बनाईनेछ ।
  - ७) गाउँपालिकाको संगठनात्मक संरचना तथा आवश्यक कर्मचारी दरबन्दी स्वीकृत गरी गाउँपालिकालाई चुस्त र छरितो संगठनको रूपमा विकास गरिनेछ ।
  - ८) अस्थायी प्रकृतिका सेवाहरू जस्तै फोहोमैला व्यवस्थापन, विद्युत, खानेपानी आपूर्ती, सुरक्षा, सरसफाई, बगैचा हेरचाह, सवारी चालक, भान्से, फोटोकपी जस्ता सेवाहरू संस्थागत करारमा लिइनेछ ।
  - ९) यस गाउँपालिकाको कार्यसम्पादन तथा सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकामा कार्यरत निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारीहरूलाई उत्प्रेरित गरी मनोबल उच्च राख्न अतिरिक्त समय कामकाज गरेबापत भत्ता, खाजा खर्च स्वरूप मासिक रूपमा कार्यविधि बनाई निश्चित सूविधा उपलब्ध गराइनेछ ।
  - १०) गाउँपालिकाको विभिन्न सेवा सञ्चालन, व्यवस्थापन, प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक ऐन, कानून, नियमावली कार्यविधिको अध्ययन, अनुसन्धान एवं निर्माण गरिनेछ । स्थानीय स्तरका विवादहरूलाई न्यायिक समिति मार्फत निरुपण गरिनेछ ।
  - ११) गाउँपालिकामा सुरक्षा व्यवस्थापनलाई चुस्त, प्रभावकारी बनाउन नगर प्रहरीको सेवा सन्चालन गरिनेछ । नागरिक नगर प्रहरी तथा सामुदायिक प्रहरीको साभेदारीमा सुरक्षा व्यवस्थापनको लागि संगसंगै अभियान सन्चालन गरिनेछ ।
  - १२) गाउँको समग्र क्षेत्रको विकास निर्माणमा संघ, प्रदेश, स्थानीय तहको समन्वय कायम गर्दै सार्वजनिक, नीजि, साभेदारी {Public Private Partnership (PPP)}को अवधारण अवलम्बन गरिनेछ ।

अन्त्यमा,

सम्मानित सभका आदरणीय सदस्यज्यूहरू,

प्रस्ताव भएको नीति तथा कार्यक्रमलाई यस पछिको सभाले क्रमशः दफादार छलफल पछि मात्र स्वीकृत गरिने व्यहोरा यस सम्मानित सभा समक्ष निवेदन गर्दछु ।

सम्मानित सभका आदरणीय सदस्यज्यूहरू,

विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड-१९ को महामारीको कारण हाल ईन्द्रावतीमा पनि सो रोगको संक्रमण दिनानुदिन बढ्दै गएको संवेदनशिल परिस्थितिमा योजना तथा कार्यक्रमहरू सञ्चालन तथा कार्यान्वयन कार्यालयमा सिमित कर्मचारी जनशक्तिबाट सम्पादन गर्नु परेको, यातायात तथा मालसामान ढुवानीमा समस्या विद्यमान रहेकोले योजना कार्यान्वयनमा केही ढिला भई अपेक्षाकृत प्रगति हासिल हुन नसकेको भएता पनि गाउँपालिकाले कोभिडबाट बच्ने उच्चतम शतर्कताका उपायहरू अपनाई योजना कार्यान्वयन गर्दै रहेको परिस्थिति छ । कोभिड अस्थायी अस्पतालमा डक्टर सहितको कर्मचारी राखि सेवा प्रदान गर्दै आइरहेको, १५ शैयाको आइसोलेसन वार्ड तयार भई उक्त

वार्डमा संक्रमितहरु राख्दै आएको, प्रत्येक वडामा कोभिड प्रतिकार्य समूह गठन भई क्रियाशिल बनाई कोभिड नियन्त्रणमा गाउँपालिकाले हरसम्भव प्रयत्न गरिरहेकोले नियन्त्रण उन्मुख हुँदै गएको जानकारी गराउँछु । तसर्थ प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रमले यस स्थानीयतहको सबै वडाहरुको उच्च प्राथमिकतामा रहेको कार्यक्रम तथा योजनाहरुको सम्बोधन हुने, स्थानीय तहको विकासको आधारशिला खडा हुने, योजना तथा कार्यक्रमहरुको परियोजना बैंक निर्माण हुने, सबै वडाहरुमा स्थानीय सरकारको उपस्थिति अनुभूत हुने एवं गाउँपालिकावासीको आर्थिक सामाजिक रुपन्तरणमा बढोत्तरी हुने अपेक्षा गरेको छु । साथै यस नीति तथा कार्यक्रमले लोककल्याणकारी राज्य व्यवस्थालाई प्रवर्द्धन गर्न, संघीय तथा प्रदेश सरकारले लिएको आर्थिक वृद्धि तथा समृद्धिको लक्ष्य प्राप्त गर्न थप टेवा पुग्ने विश्वास लिएको छु । अन्त्यमा, यो नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका सिलसिलामा मार्गदर्शन गर्नुहुने कार्यपालिका सदस्यज्यूहरु, वडा सदस्यज्यूहरु, गाउँपालिकाका राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरु, विभिन्न राजनैतिक दल, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, पत्रकार जगत लगायत यस गाउँपालिकाको समृद्धिको लागि चासो र सरोकार राख्ने सबैप्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दै यस नीति तथा कार्यक्रमले निर्दिष्ट गरेका नीति, योजना र कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सबै पक्षको पूर्ण सहयोग रहने अपेक्षा गरेको छु ।

धन्यवाद ।

वंशलाल तामाङ
अध्यक्ष
ईन्द्रावती गाउँपालिका